

TAJEMNICE
SŁOWA I CIAŁA

NR 2672

40 LAT
UNIwersytetu
Śląskiego

TAJEMNICE SŁOWA I CIAŁA

SZKICE O POWIEŚCI
TEODORA
PARNICKIEGO

POD REDAKCJĄ
TOMASZA MARKIEWKI I KRZYSZTOFA UNIŁOWSKIEGO

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2008

Recenzent
Dorota Heck

Redaktor
Wacław Walasek

Projektant okładki
Michał Motłoch

Redaktor techniczny
Ireneusz Olsza

Copyright © 2008 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1850-9

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 17,8. Ark. wyd. 14,0. Przekazano do łamania w listopadzie 2008 r. Podpisano do druku w grudniu 2008 r. Papier offset. kl. III, 90 g

Cena 21 zł

Wykonawca: Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek
ul. Mieszka I 15, 40-877 Katowice

Spis treści

Contents	7
Nota redakcyjna	9

SZKICE

Stefan Szymutko: Na czym utknąłem? Pokaz bezradnej lektury <i>Słowa i ciała</i>	11
Paweł Tomczok: Z ilu części składa się <i>Słowo i ciało</i> ?	24
Alan Sasinowski: O pocieszeniu, jakie daje paranoja	38
Jerzy Paszek: Styl przesłania <i>Słowa i ciała</i>	49
Przemysław Piwowarczyk: Wątek gnostycki w <i>Słowie i ciele</i> w świetle źródeł i współczesnych badań nad gnostycyzmem II wieku n.e.	63
Mirosław Gołuński: Bogowie-mieszkańcy w <i>Słowie i ciele</i>	77
Magdalena Pomorska: Trzewiki Kaliope. Symbolika stopy w <i>Słowie i ciele</i>	89
Anna Zawalska: Nawiązania do literatury antycznej w <i>Słowie i ciele</i>	102
Zbigniew Kadłubek: Przeciw dualizmom (uwagi o greckiej somatoskopii Teodora Parnickiego)	111
Krzysztof Uniłowski: <i>Słowo i ciało</i> jako romans szpiegowski albo dobrodziejstwo złudzeń	119
Ryszard Koziołek: Tren Chozroesa	136

ANEKS PIERWSZY

Teodor Parnicki: Mieszaniec [fragment wcześniejszej wersji <i>Słowa i ciała</i>]	149
---	-----

„Owoc i studiów, i prób niezliczonych. I wielu udręk...”
Wypisy o *Słowie i ciele* z korespondencji między Teodorem
Parnickim i Jerzym Giedroyciem. Wybór i oprac. Andrzej
Dobrowolski 171

ANEKS DRUGI

Teresa i Sławomir Cieślakowscy: Baśń historyka
– baśń pisarza. Uwagi dotyczące niektórych nieporozumień
w naukowych pracach i dyskusjach 265

Indeks osób 280

Contents

Mysteries of *The Word and the Flesh* Essays on the novel by Teodor Parnicki

Edited by
Tomasz Markiewka & Krzysztof Uniłowski

Editor note 9

ESSAYS

Stefan Szymutko: Where did I get stuck? Demonstration of perplexed reading of <i>The Word and the Flesh</i>	11
Paweł Tomczok: How many parts does <i>The Word and the Flesh</i> consist of?	24
Alan Sasinowski: Consolation of paranoia	38
Jerzy Paszek: Style and message of <i>The Word and the Flesh</i> .	49
Przemysław Piwowarczyk: A Gnostic thread in <i>The Word and the Flesh</i> in the light of the sources and contemporary research in the 2 nd century Gnosticism	63
Mirosław Gołuński: Half-breed gods in <i>The word and the Flesh</i>	77
Magdalena Pomorska: Calliope's boots. The symbolism of a foot in <i>The Word and the Flesh</i> by Teodor Parnicki	89
Anna Zawalska: References to classical Greek and Latin literature in <i>The Word and the Flesh</i>	102
Zbigniew Kadłubek: Against dualisms. Notions on Teodor Parnicki's Greek somatoscopy	111

Krzysztof Uniłowski: <i>The Word and the Flesh</i> as a spy-romance or the blessing of illusions	119
Ryszard Koziołek: Osroes's threnody	136

APPENDIX 1

Teodor Parnicki: "A half-breed" ("Mieszaniec") [a fragment of the first version of <i>The Word and the Flesh</i>]	149
"A fruit of studies, a fruit of countless attempts. And of many torments..." Selected passages on <i>The Word and the Flesh</i> from the correspondence between Teodor Parnicki and Jerzy Giedroyc. Selected and edited by Andrzej Dobrowolski	171

APPENDIX 2

Teresa and Sławomir Cieślukowscy: Historian's fable – writer's fable. Remarks on some misunderstandings in scholarly works and discussions	265
Index	280

Nota redakcyjna

Wszystkie cytaty i odwołania w tej książce do powieści Teodora Parnickiego *Słowo i ciało* pochodzą z pierwszego wydania utworu:

Teodor Parnicki: *Słowo i ciało. Powieść z lat 201–203*. Posłowie Jan Jerzy Piechowski. Instytut Wydawniczy „Pax”. Warszawa 1959 (właściwie 1960).

Cytaty i odwołania są oznaczone skrótem „SiC”, po którym następuje numer właściwej strony.

Indeks osób

Indeks nie dotyczy postaci mitologicznych oraz bohaterów literackich. Nie obejmuje również osób wzmiankowanych w obu aneksach.

- A**bgar IX 71
Addai → Juda
Aelius Lampridius 108, 109
Anaksymander 145
Anicet Syryjczyk, św. 69
Apelles 69, 71
Apolonios, matematyk 107
Appen Włodzimierz 79
Apulejusz (Lucius Apuleius) z Ma-
daury 144
Artymowski Jan Daniel 99
Arystarch z Samos 106
Arystonikos 104, 105
Arystoteles 32, 121, 145
Arystydes z Aten, apologeta 63, 74,
105
August, Oktawian (Caius Iulius Caesar
Octavianus), cesarz 127
Augustyn, św. 78
- B**abrios, bajkopisarz 124, 144
Baniukiewicz Antoni 89
Bardesanes 71
Bazylydes, gnostyk 34, 60, 82
Bąkowska Eligia 80, 105
Bejska Apolonia 91
Berlin Isaiah 36
Blastos 46, 65–67
- Bloom Harold 126
Blossius 104
Bobowicz Zofia 99
Boyce Mary 93
Boy-Żeleński Tadeusz 54, 59
Brentano Franz 111
Brodzka Alina 28, 38
Bronfen Elizabeth 136
Budda → Siddhartha Gautama
Burek Tomasz 38
Burska Lidia 28, 38
Burzyńska Anna 42, 47
- C**ampanella Tomasso 105, 106
Catherine Clément 137
Celsus (Kelsos) 63, 65, 72, 74, 75
Chojnacki Antoni 90, 136
Chozroes Arsacyda, król Armenii
12–33, 35, 36, 41–44, 50–52, 54, 55,
58–60, 63, 64, 71, 78, 79, 82, 84, 85,
91–99, 102, 103, 116, 119–128, 130–
134, 136–139, 141–147
Cieślukowska Teresa 90, 120, 136
Cirlot Juan Eduardo 92
Crouzel Henri 79, 80
Czapliński Przemysław 55
Czermińska Małgorzata 38, 42, 119,
136

- Daniel**, prorok większy 57
 Daniélou Jean 49, 58
 Deotyma → Łuszczewska Jadwiga
 Descartes René 27, 29
 Didia Klara (Didia Clara) 14, 28, 31,
 63, 92, 96, 97, 107, 109, 127
 Diodor Sycylijski 104, 110
 Domańska Ewa 26, 45
 Doroszewski Witold 54
 Droysen Johann Gustav 36
 Dufour F.S. Pierre → Dufour Paul
 Dufour Paul 89, 100
 Dunwich Gerina 97
 Dybel Paweł 42, 43
- Efrem** Syryjczyk 71
 Eleuter 67
 Eliade Mircea 80, 84
 Epifaniusz z Salaminy 65
 Eurypides 112
 Euzebiusz z Cezarei 57, 65, 68–71,
 74, 102
- Fedewicz** Maria Bożenna 126
 Flacelière Robert 99
 Florynos → Folrynos
 Florynus 46, 69–71
 Focjusz, patriarcha Konstantynopola
 49, 51, 52, 56
 Freud Sigmund 48, 134
 Frisch Max 111
 Frye Northrop 91, 101
- Gajusz** 67, 74
 Galewicz Włodzimierz 111
 Gałaska Włodzimierz 82
 Gołębiowski Stefan 103
 Gołuński Mirosław 84, 85, 91, 100,
 101
 Grakchus Tyberiusz Młodszy 104
 Graves Robert 89
 Gromacka Regina 61
 Gutowski Wojciech 124
- Hahn** August 66
 Hamerliński Andrzej 122
 Hammer Seweryn 74, 100
- Harmonios 71
 Harnack August von 66, 75
 Helena, towarzyszka Szymona Maga
 69, 84–86, 139
 Herodian 109, 117
 Herodot z Halikarnasu 100, 117
 Hipolit Rzymski 65, 72
 Homer 99, 144
 Horacy (Quintus Horatius Flaccus)
 103, 110, 115
 Hryniewicz Waclaw 116
 Humboldt Wilhelm 36
 Hygin 69
- Ireneusz** z Lyonu (Lugdunum), św.
 59, 60, 64, 65, 69, 71, 74
- Jaczynowska** Maria 86
 Jakimowicz Andrzej 85
 Jakimowicz-Sath Marta 85
 Jakubczak Krzysztof 131
 Jambulos 104, 105, 110
 Jan, apostoł, św. 58, 73, 141, 144, 146
 Jankowiak Mieczysław 136
 Jenkins Keith 45
 Jezus Chrystus 60–62, 78, 80, 82,
 84–86, 144
 Józefowicz-Czabak Zofia 93
 Juda, apostoł 56, 60
 Judas Matematyk 56, 57, 59
 Judasz Iszkariot, apostoł 56, 59, 60
 Julian, prefekt pretorianów 107, 108
 Julian Dydiusz (Marcus Didius Salvius
 Iulianus), cesarz 96, 109
 Jung Carl Gustaw 85
 Jurewicz Oktawiusz 49, 51, 99
 Justyn, heretyk, cytowany przez Hipo-
 lita 69, 72
 Justyn, męczennik 65, 80
 Juszczyk Andrzej 24, 90, 91, 136
- Kafka** Franz 44
 Kalikst I, papież, św. 32, 35, 54
 Kaliopé, królowa baktryjska 31, 84,
 89, 92, 95, 96, 98, 100, 128
 Kania Ireneusz 91, 92
 Kartzjusz → Descartes René

- Kasjan, herezjarcha 61
 Kerényi Karl 91
 Kita Beata 60
 Klaudios Diogenetes (Tiberius Claudios Diogenetus), prokurator Egiptu 131
 Klaudios Julianos (Claudios Iulianus), prefekt Egiptu 12–16, 21, 27–29, 33, 34, 53, 93, 95, 107, 109, 120, 128
 Klemens Aleksandryjski 26, 51, 56, 65
 Kleopatra III 31, 108, 130, 131
 Klimkowski Konrad 59
 Kochanowski Jan 136, 139, 147
 Kołodziejczyk Stanisław 111
 Kommodus (Lucius Aelius Aurelius Commodus Antoninus), cesarz 27, 28, 50, 93–98, 107, 109, 116, 124, 127, 129
 Korzeniowski Bolesław J. 93
 Kotula Tadeusz 109
 Koziołek Ryszard 11, 39
 Krause Martin 73
 Krzczkowski Henryk 89
 Krzyżanowski Julian 140
 Kunderewicz Cezary 104
 Kupis Bogdan 80
- L** Tour Georges de 90
 Lacan Jacques 144
 Langkammer Hugolin, OFM 56
 Lebeuf Anna 89
 Lebeuf Arnold 89, 96–98
 Leonidas, ojciec Orygenes, św. 13, 29, 50
 Letus Kwintus Emiliusz (Quintus Aemilius Laetus) 109
 Longinianus 78
 Löwith Karl 114, 116, 117
 Lucylla (Annia Aurelia Galeria Lucilla), siostra Kommodusa 124
 Lukian z Samosaty 35, 46, 108–110
 Lukrecjusz (Titus Lucretius Carus) 115, 143
 Lurker Manfred 97, 99
- Ł**ukasiewicz Jacek 77, 91
 Łuszczewska Jadwiga 54
- M**ag Szymon 68, 69, 84, 86
 Maksymiuk Katarzyna 79
 Marcja Anagnijka (Marcia Aurelia Ceionia Demetrias) 58, 123
 Marcjon 64, 66, 69, 74
 Margański Janusz 39, 79
 Markiewicz Henryk 91, 114
 Markiewka Tomasz 7, 90
 Markion → Marcjon
 Markowski Michał Paweł 42, 44, 47
 Markus Robert 105
 Marrou Henri Irénée 49, 58
 Marzęcki Józef 111, 117
 McLeish Kenneth 82, 86
 Mickiewicz Adam 55, 147
 Montanus 67
 Musiał Danuta 78
 Musil Robert 117, 118
- N**abokow Vladimir 57
 Nagardżuna (Nagarjuna) 131, 134
 Nicolini Fausto 113
 Nietzsche Friedrich 112, 117
 Niwiński Andrzej 77, 83
 Norwid Cyprian Kamil 54
- O**rygenes (Origenes) 13, 24, 26, 28, 33, 34, 46, 50, 54, 55, 59, 61, 65, 70, 72, 74, 79, 80, 102, 128, 129, 133, 146
 Osiński Ludwik 130
- P**acjan z Barcelony 64, 65, 67, 74
 Parnicki Teodor 9, 11, 23–25, 28, 30, 36–40, 42, 44–52, 55–59, 61–66, 68, 71–73, 75–78, 81–84, 86, 88–91, 95, 99–101, 103–121, 123, 126, 128, 134, 136–143, 145, 147
 Paweł, heretyk 69, 70
 Pertinaks (Publius Helvius Pertinax), cesarz 109
 Piechowski Jerzy 9, 91, 99
 Pietras Henryk 79
 Pius 69

- Platon 99, 102, 125, 143, 146
 Pliniusz Młodszy 64, 74
 Poe Allan Edgar 136
 Polikarp 64, 71, 74
 Prakseasz 67, 68
 Prokopiuk Jerzy 85, 91
 Przybył Elżbieta 82
- Q**
 Quispel Gilles 60, 61
- R**
 Reitzenstein Richard August 66, 75
 Renan Ernst 80
 Reszke Robert 91
 Ricoeur Paul 121
 Rorty Richard 47
 Rudolph Kurt 66, 79
- S**
 Sadkowski Waław 136
 Said Edward 41, 44, 48
 Sarkosh Curtis Vesta 99
 Schorer Mark 114
 Sekstos Julios (Sextus Iulius Africanus, Sekstos Ioulios Aphrikanos), pisarz chrześcijański 13, 28, 31, 32, 34, 35, 50, 51, 57, 84, 127–129, 133
 Septymiesz Sewer (Lucius Septimus Severus), cesarz 109, 116
 Sęp-Serzyński Mikołaj 42
 Siddhartha Gautama (Budda) 50, 56, 59, 80–82, 84, 85, 87, 97
 Siemieński Lucjan 99
 Sienkiewicz Henryk 54, 128, 140, 141
 Sieradzan Jacek 82
 Simon Marcel 80, 105
 Składankowa Maria 79, 97
 Słowacki Juliusz 54
 Sofokles 112
 Sokrates 99, 143
 Sowiński Grzegorz 66, 79
 Spengler Oswald 111
 Starowiejski Marek 49, 60, 74
 Staten Henry 144
 Swetoniusz (Gaius Suetonius Tranquillus) 63, 64, 74, 94, 106
 Szary-Matywiecka Ewa 119, 121, 130
 Szelest Hanna
- Szymańska Beata 108
 Szymutko Stefan 11, 24, 28, 31, 38, 39, 45, 46, 49, 51, 55, 62, 77, 91, 113–115, 120, 123, 130, 136, 139, 145, 146
- T**
 Tacjan, apologeta chrześcijański 56, 61
 Tacyt (Publius Cornelius Tacitus) 64, 74
 Tadajos → Juda
 Tadeusz, apostoł → Juda
 Targalski Jerzy 99
 Tarn William 104
 Tarnowska Maria 49
 Tatarkiewicz Władysław 145
 Teodot, montanista 67
 Teodot z Bizancjum 64, 65, 67, 68, 92
 Terencjusz (Publius Terentius Afer) 104
 Tertulian (Quintus Septimus Florens Tertullianus) 28, 54, 59, 60, 63, 65, 67, 68, 74, 105, 110
 [pseudo-]Tertulian 65, 67, 68, 70, 74
 Thompson Ewa M. 41
 Tokarski Stanisław 80
 Tomasz, apostoł, św. 60, 73
 Turczyn-Zalewska Hanna 97
 Turzyński Ryszard 105
- U**
 Uńiowski Krzysztof 11, 25, 38, 39
- V**
 VanderKam James C. 61
 Vico Giambattista 113
- W**
 Walentyn 65, 69–71
 Walentynianos → Walentyn
 White Hayden 26, 37, 45, 48
 Wiktor I, papież, św. 46, 50, 58, 68, 70, 84, 98
 Wilczyński Marek 26, 45
 Wilson Edmund 61
 Winniczuk Lidia 74, 99, 100
 Wiśniewska Lidia 84, 85, 91
 Witwicki Władysław 99, 143

Wojciechowski Przemysław 79
Wojnarowski Ryszard 97
Wypustek Andrzej 73

Zefiryn, papież, św. 50, 67, 84
Zieliński Tadeusz 78, 80

Zoroaster 90

Zwoźniakowa Renata 113

Žižek Slavoj 39, 40, 42, 45, 47, 48

Żurek Grzegorz 115